

Oponentský posudek bakalářské práce

Barbora Weigertová: Syntaktické aspekty existenciální konstrukce v dánštině s přihlédnutím k anglickému a českému překladu

(FF UK – Ústav germánských studií 2023)

Předložená bakalářská práce se zabývá syntaktickými aspekty osobité dánské konstrukce uvedené zájmenem „der“, a to v kontrastu s její anglickou a českou (ne)obdobou. Téma práce je v tomto ohledu inovativní a perspektivní, bohužel ale diplomantkou ne zcela adekvátně zpracované, byť s řadou zajímavých dílčích závěrů.

Práce je tradičně rozdělena do dvou hlavních oddílů, teoretické a praktické části, kterým předchází metodologie, tedy popis způsobu vyhledávání podkladů pro analýzu. Je zajímavé, že diplomantka úmyslně pracuje se dvěma stylisticky odlišnými druhy textů; polovinu vzorků tvoří formální dokumenty z Evropského parlamentu a druhá polovina je převzata z krásné literatury. Čerpání příkladů ze dvou různých stylistických oblastí je přidanou hodnotou práce, v metodologické části, resp. v úvodu však chybí informace, proč se diplomantka pro tento krok rozhodla a s tím související hypotéza, jaké rozdíly jsou při výsledném srovnání výsledků týkajících se těchto dvou skupin textů očekávatelné. Řádná reflexe paralel a kontrastů mezi zkoumanými skupinami vzorků chybí i v závěru, byť v abstraktu práce diplomantka „nalezení specifických charakteristik těchto dvou odlišných typů textů“ (s. 4) stanovuje za jeden z cílů práce.

V této souvislosti bych měla otázku k výběru daných tří beletristických textů. Na s. 9 diplomantka vysvětluje, že pro praktickou analýzu textů z krásné literatury si vybrala „tři soudobé knihy dánských autorů tří rozdílných žánrů“. Tyto rozdíly v žánru ale nejsou dále vysvětleny. Poprosila bych tedy diplomantku, aby při obhajobě konkrétněji osvětlila výběr daných tří titulů z hlediska rozdílnosti žánrů (Sørensens *Ragnarok, en gudfortælling*, Høegs *Frøken Smillas fornemmelse for sne* a Jessens *En ny tid*) a zda během analýzy pozorovala určité tendence v použití existenciálních konstrukcí v jednotlivých knihách.

Teoretický rámec práce tvoří především vymezení existenciální konstrukce, přičemž je poukázáno i na další funkce zájmena „der“ a jeho vztah k zájmenu „det“, představena jsou i slovesa, která se v konstrukci nejčastěji objevují, stejně jako je charakterizován nociónální podmět. Diplomantka přitom v Úvodu podává výčet „stěžejních teoretických děl, která o tomto tématu promlouvají“ (s. 7), přičemž zde v každém případě postrádám knihu *Dansk syntaks* Christiana Becker-Christensena (2010), kterou má však diplomantka uvedenou v sekundární literatuře a v teoretické části také používá většinu jeho příkladů. Mimochodem autora je třeba citovat jako „Becker-Christensena“, a ne pouze „Christensena“ a zároveň je zvláštní, že stránky, které diplomantka při citování příkladů uvádí, se neshodují se stejným vydáním, do kterého jsem nahlédla, a některé uvedené příklady se v něm navíc vůbec nenacházejí. Tak například příklad „Der er nogle øller i køkkenet“ nepochází z Becker-Christensena, jak diplomantka na s. 16 uvádí, ale z článku Szuberta (konkrétně ze s. 52), se kterým diplomantka v práci také pracuje. Na tomto místě je tedy nejen špatně odkázáno ke zdroji, ale navíc je přejata Szubertova analýza příkladu bez odkazu k jeho práci. Podobných nesprávných odkazů, resp. nedostatečně ocitovaných pasáží se objevuje vícero, je to však pravděpodobně dáno pouze nedůsledností diplomantky bez hlubšího postranního úmyslu.

U teoretické kapitoly práce je dále třeba poukázat na ne zcela jednoznačné vymezení rozdílu mezi „der“ a „det“, což je specifika právě dánštiny oproti ostatním severským jazykům. Rozdílného i paralelního použití si je diplomantka vědoma, ale ne zcela jasně tuto skutečnost promítá do výstavby teoretické části. Tak se například v podkapitole 3.2.1.1 Podmět formální

hovoří pouze o zájmenu „der“, načež je podkapitola 3.2.1.2 Podmět předběžný uvedena větou „V dánštině se předběžně dá použít zájmeno „der“ i zájmeno „det““ (s. 15). Čtenář tak nabývá dojmu, že zájmeno „det“ se tedy jako podmět formální nepoužívá, když není v předchozí podkapitole vůbec zmíněno. Načež se dostáváme k podkapitole 3.2.1.3 Záměnnost „der“ a „det“ ve funkci podmětu, ve které jsou uváděny příklady možnosti záměnnosti ve větách s formálním podmětem „det“.

Zároveň měl být větší prostor věnován problematice vytýkání. Ve zmíněné podkapitole o záměnnosti „der“ a „det“ je srovnána vytýkací konstrukce „Det er en fugl, der synger“ s existenciální konstrukcí „Der er en fugl, der synger“. Diplomantka označuje první konstrukci jako vytýkací, aniž by problematiku vytýkání v dánštině blíže vysvětlila. Reflektuje sice správně akcentování různých sémantických obsahů v obou konstrukcích (respektive přebírá tuto informaci ze zmíněného Szubertova článku), nevysvětluje ale smysl skrývající se za vytýkací konstrukci, který dává vzniknout rozdílu ke konstrukci existenciální. Poprosila bych tedy diplomantku, aby při obhajobě podrobněji vysvětlila vytýkací konstrukce v kontrastu s konstrukcemi existenciálními.

Praktická část práce je rozdělena na podkapitoly s výsledky týkajícími se pozice zájmena „der“, užitých sloves, nocionálního podmětu a příslovečných určení, v tomto ohledu výstavba praktické části dobře kopíruje výstavbu části teoretické. Zjištěné výsledky jsou prezentovány přehledně v tabulkách, dostatečně okomentovány a z většiny i dobře reflektovány; v tomto ohledu obsahuje praktická část celou řadu zajímavých dílčích poznatků. Z praktické části je tedy zřejmé, že diplomantka pracovala s příklady pečlivě a výsledky správně přiřadila do zkoumaných kategorií. V tomto ohledu představuje praktická analýza přínosnou a v kontextu celého textu nejlepší část předložené práce.

Je škoda, že tyto zjištěné výsledky nejsou usouvztažněny do hlubší závěrečné interpretace dílčích poznatků. Především v úvodu tohoto posudku zmiňovaná chybějící reflexe rozdílů mezi formálními texty z Evropského parlamentu a beletrie. V Závěru sice diplomantka zdůvodňuje např. větší zastoupení mnohonásobných podmětů v beletristických textech „uměleckým použitím jazyka“, toto zjištění by ale mělo být spíše premisou a ne výsledkem. Poprosila bych tedy diplomantku, aby při obhajobě jasněji charakterizovala formální texty vs. beletristické texty na základě dílčích výsledků svého výzkumu.

Diskutabilním bodem práce je zapojení anglických a českých překladů analyzovaných textů. Kontrastivní teoretický výklad v kontextu všech tří jazyků je přínosným obohacením tradičního čistě „monolingvistického“ přehledu, v praktické části je ale očividně přihlíženo pouze k anglickému překladu. O tom svědčí i první věta Závěru práce, kde je deklarováno, že cílem práce byla analýza existenciálních frází „s přihlédnutím k jejich anglickému překladu“ (s. 57). Název práce ovšem slibuje přihlédnutí i k českému překladu, což z kapitol Úvod a Metodologie také vyplývá. Při popisu postupu sbírání vzorků diplomantka poznamenává, že české překlady „jsou k větám přidány pro jasnost a srozumitelnost analýzy“ (s. 10). V praktické části ale rozdíly v češtině vůbec reflektované nejsou, překlady do češtiny se objevují pouze v Příloze č. 8, kde je uvedeno penzum analyzovaných příkladů. Dohledávala diplomantka české překlady pouze z tohoto důvodu? V každém případě chybí závěrečná reflexe zjištěných rozdílů mezi dánštinou-angličtinou a dánštinou-češtinou, kterou bych u práce s tímto názvem očekávala. Poprosila bych diplomantku, aby se při obhajobě k tomuto kritickému bodu vyjádřila.

Značnou slabinou práce je její stylistická stránka. Již v samotném abstraktu najdeme několik stylistických prohřešků: „*Tímto* se práce pokusí přispět do diskurzu ohledně *této* problematiky, prohloubit jejich specifikaci, a *tím* posloužit dalším srovnávacím analýzám [...]“ (s. 4). Právě až hovorově působící zájmeno „toto“ ve všech jeho podobách se v práci objevuje až příliš často a stejně tak se v textu opakují slova těsně za sebou (např. s. 7: „V části teoretické práce *představí* problematiku existenciálních větných konstrukcí. Zájmeno „der“, které je

uvozuje, bude také *představeno* vzhledem ke všem jeho rozličným funkcím. Práce dále *představí* druhy sloves [...]“). Jak z příkladu vyplývá, nejde přitom jen o opakování konkrétních slov, ale i celých větných konstrukcí („práce představí“). Problém se objevuje i s větným členěním (např. „Ze zbývajících vzorků *poté bylo* vybráno konečných 120 konstrukcí“ (s. 9). Vedle toho diplomantka používá řadu nepřesných nebo nezavedených výrazů, jako např. „důraz“ místo „přízvuk“ (s. 13). Z formální stránky je na pováženou, zda by pro přehlednost a plynulejší čtení nebylo lepší uvádět příklady v teoretické části kurzívou. Dobré by bylo také zahrnout i podkapitoly podkapitol do úvodní osnovy.

Doplňující otázka k obhajobě (myšleno pro rozšiřující diskuzi):

- Celé představení a pojetí existenciální konstrukce je stavěno na paralelní výstavbě věty oznamovací ve formě podmět-přísudek-předmět (viz s. 13), v práci je několikrát opakováno, že nocionální podmět stojí na místě předmětu (např. s. 23). Tato úvaha je bezpochyby správná, bylo by však dobré vymezit postavení nocionálního podmětu vůči větnému členu *subjektspraedikativ*. V pro dánštinu typické analýze polí stojí tento větný člen v poli N stejně jako objekt, proč tedy struktura existenciální konstrukce ze syntaktického hlediska nekopíruje (i) formu podmět-přísudek-subjektspraedikativ?

Závěrečné shrnutí oponentského posudku:

Předložená bakalářská práce se potýká s řadou problémů, jak je popsáno výše. Zároveň však v práci nacházíme solidně zpracovaný teoretický rámec, poctivě provedenou praktickou analýzu a řadu zajímavých dílčích zjištění. I přes uvedené kritické body proto práci doporučuji k obhajobě a předběžně hodnotím klasifikačním stupněm **dobře**.

V Praze, dne 5. 9. 2023

Mgr. Radka Stahr, Ph.D.
odd. skandinavistiky ÚGS FF UK